

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı

Online Privacy Awareness of Information and Record Management Departments Students

Vedat GÜLTEKİN

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atf yapmak için / To cite this article:

Gültekin, V. (2024). Bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı. *Bilgi Dünyası*, 25(2), 185-215. doi: 10.15612/BD.2024.768

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / *Research Article*

DOI: 10.15612/BD.2024.768

Geliş Tarihi / Received: 27.08.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 30.09.2024

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 25.12.2024

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: https://bd.org.tr

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı

Vedat GÜLTEKİN*

Öz

Dijital teknolojiler ve internet günlük yaşamımızı kolaylaştırmaya devam ederken kullanıcıların mahremiyetini de olumsuz etkilemektedir. Çevrimiçi ortamın güvenli kullanımı hakkında yeterli düzeyde farkındalığa sahip olmayan bireylerin çevrimiçi mahremiyeti tehlike altındadır. Çevrimiçi mahremiyet farkındalığına sahip olmayan bireyler, çevrimiçi ortamda dolandırıcılık ya da istismar gibi farklı olumsuzluklarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde öğretim gören lisans öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerini belirlemek ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Nicel yöntemle yapılan araştırmanın katılımcıları, 2024 yılında Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde öğrenim gören 335 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma verileri, kişisel bilgi formu ve "çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ölçeği" (Korkmaz, Vergili ve Karadaş, 2021) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA)'den yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları orta düzeydedir. Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet bilgisine sahip olmaları, çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını olumlu yönde etkilemektedir. Çevrimiçi mahremiyet hakkında bilgisi olan öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları, diğerlerine göre daha yüksektir. Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları, yalnızca iletişim alt boyutunda, cinsiyetlerine ve internette geçirdikleri süreye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ile kişisel bilgisayarları olup olmaması, çevrimiçi mahremiyet endişeleri olup olmaması, sınıf düzeyleri ve çevrimiçi ortamları kullanma amaçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Çalışma sonuçları, bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının genel bir değerlendirmesini yapılmasını sağlayarak mevcut duruma ışık tutmaktadır. Ayrıca çevrimiçi mahremiyet literatürüne de katkı sunmaktadır.

Anahtar sözcükler: Çevrimiçi Mahremiyet, Çevrimiçi Mahremiyet Okuryazarlığı, Çevrimiçi Mahremiyet Endişesi, Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı, Çevrimiçi Mahremiyet Kontrolü.

* Öğr. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, vgultekin@ankara.edu.tr

Online Privacy Awareness of Information and Record Management Department Students*

Vedat GÜLTEKİN*

Abstract

While digital technologies and the internet continue to facilitate our daily lives, they also negatively affect the privacy of users. The online privacy of individuals who do not have sufficient awareness about the safe use of the online environment is under threat. Individuals who do not have online privacy awareness may face different negativities such as fraud or abuse in the online environment. This study aims to determine the online privacy awareness levels of undergraduate students studying in Information and Record Management Departments and to reveal whether online privacy awareness differs according to various variables. The participants of the quantitative research consisted of 335 university students studying in the Information and Records Management Departments in Turkey in 2024. The research data were collected with a personal information form and an "online privacy awareness scale" (Korkmaz, Vergili ve Karadaş, 2021). Independent groups t-test and one-way ANOVA were used to analyze the data. According to the results of the study, students' online privacy awareness is at a medium level. Students' online privacy knowledge positively affects their online privacy awareness. The online privacy awareness of students who know online privacy is higher than the others. Students' online privacy awareness shows a statistically significant difference only in the communication sub-dimension according to their gender and the time they spend on the Internet. There is no statistically significant difference between students' online privacy awareness and whether they have personal computers or not, whether they have online privacy concerns or not, their grade levels, and their purposes of using online environments. The study results provide a general assessment of the online privacy awareness of Information and Record Management Departments students and shed light on the current situation. It also contributes to the online privacy literature.

Keywords: Online Privacy, Online Privacy Literacy, Online Privacy Concerns, Online Privacy Awareness, Online Privacy Control.

* Dr., Ankara University Vocational School of Health Services, vgultekin@ankara.edu.tr

Giriş

Seviz milyardan fazla bireyin yaşadığı dünyamızda dijitalleşmeye ve internete olan gereksinim sürekli artmaktadır. Dünya nüfusunun %66,2'sinin bireysel internet kullanıcısı olduğu günümüzde, kullanıcılar günlük yaşamlarının yedi saate yakını internet ortamında harcamaktadır. Bilgi aramadan sosyalleşmeye, eğitimden eğlenceye kadar geniş bir amaç doğrultusunda kullanılan internette, 2023 yılının dördüncü çeyreği itibariyle çevrimiçi ortamlarda kişisel verilerin uygunsuz kullanımı konusunda endişe duyan internet kullanıcılarının oranı tüm dünyada fazla iken bu oran Türkiye'de 28,7'dir (DataReportal, 2024).

İnternet, bilgi paylaşımını ve iletişimi kolaylaştırırken, bireylerin mahremiyetini de tehdit eder hale gelmiştir. İnternet üzerindeki faaliyetler, tarama geçmişi, sosyal medya paylaşımları, çevrimiçi alışverişler ve mobil uygulamalar gibi birçok kaynaktan sürekli olarak veri toplanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu veriler, reklam verenler, teknoloji şirketleri, hükümetler ve siber suçlular tarafından çeşitli amaçlar için kullanılabilir (Alakurt, 2017, s. 622; Barkuş ve Koç, 2019, s. 37).

Günümüz çağı dijital çağ olarak adlandırılmaktadır. Dijital çağda, internetin hayatımıza hızlı bir şekilde girmesi ve kullanım alanlarının yaygınlaşması, sosyal medya ortamlarını ve mobil cihazların kullanımının artması, bilgiye zaman ve mekân fark etmeksizin anında ulaşılabilir hayatımızı ve günlük işlerimizi kolaylaştırdığı gibi bazı riskleri de beraberinde getirmiştir. Giderek dijitalleşen bir dünyada, dijital araçları ve interneti kullanan bireylerin çevrimiçi mahremiyetleri tehlike altındadır (Çetinkaya, Güldüren ve Keser, 2017; Debatin, Lovejay, Horn ve Hughes, 2009; Seçil, 2018, s. 1200). Çevrimiçi gizlilik, bir kişinin çevrimiçiyken kişisel bilgilerinin yetkisiz ifşasından ve dijital bilgilerinin veya faaliyetlerinin yetkisiz tanıtım, inceleme, kullanım veya gözetiminden korunma hakkıdır (Quan-Haase ve Ho, 2020, s. 1).

Dijitalleşmeye bağlı olarak çevrimiçi ortamları kullanan bireylerin sayısı sürekli artmakta ve buna paralel olarak çevrimiçi ortamlarda mahremiyet konusu da önemli hale gelmektedir. İnternet kullanıcıları gerek sosyal medya mecralarında gerekse diğer internet ortamlarında kişisel bilgilerinin korunmasını ve gizliliğinin sağlanmasını önemsemektedir. Bireylerin çevrimiçi ortamlarda kişisel bilgilerinin ve dolayısıyla özel hayatlarını koruma gereksinimi çevrimiçi mahremiyetin önemli bir gereksinim haline gelmiştir. Çevrimiçi mahremiyetin korunması, giderek daha da dijitalleşen günümüzde kişisel özgürlüğün ve güvenliğin sağlanması için zorunluluk haline gelmiştir (Kalaman, 2017).

Dijital ortamlarda çevrimiçi mahremiyet, bireylerin kişisel verilerinin veri ihlallerine ve istismarına karşı kişisel hakların korunabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Zira internet ortamında yer alan kişisel bilgiler, yetkisiz erişim ve kötü niyetli kullanım

riski ile karşı karşıyadır. Bu nedenle, çevrimiçi mahremiyet farkındalığına sahip olmak bireylerin çevrimiçi mahremiyetlerini korumaları açısından son derece elzemdir. Çevrimiçi mahremiyet sağlamak için mevzuatsal düzenlemelerin yanında bireylerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığına sahip olması kendi önlemlerini alması açısından faydalı olacaktır.

Bilgi ve belge yöneticileri, çevrimiçi gizliliğin desteklenmesinde ve korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bilginin çevrimiçi olarak kolayca erişilebildiği dijital çağda bilgi ve belge yöneticileri, kullanıcıların gizlilik haklarının savunucusu olarak hizmet eder ve verilerini korumak için önlemler uygular. Bilginin saklanması, düzenlenmesi, dağıtımı ve paylaşımı konusunda uzman bireyler olması beklenen bilgi ve belge yönetimi bölümünden mezun öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet konusunda farkındalığına sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle, bilgi ve belge yönetimi bölümü lisans öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının belirlenmesi ve bu farkındalığın çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyini belirlemek ve bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırmadan elde edilecek verilerle, bilgi ve belge yönetimi bölümü lisans öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile ilgili durum değerlendirmesi yapılacak, çevrimiçi mahremiyet farkındalığının geliştirilmesiyle ilgili önerilerde bulunulacaktır.

Belirlenen amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyi nedir?
- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, öğrencilerin internette geçirdikleri süreye göre farklılık göstermekte midir?
- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, kişisel bilgisayara sahip olup olmadığına göre farklılık göstermekte midir?

- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, çevrimiçi ortamda mahremiyet kaygısı taşıyıp taşımadıklarına göre farklılık göstermekte midir?
- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, çevrimiçi mahremiyet hakkında bilgi sahibi olup olmama durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, çevrimiçi ortamları kullanma amaçlarına göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma, bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığını ortaya koymasından önemlidir. İçinde bulunduğumuz dijital çağda, herkes gibi çevrimiçi ortamları kullanan bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin bu ortamları güvenli bir şekilde kullanabilmesi ve çevrimiçi mahremiyetlerini koruyabilmesi gerekli bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu araştırma ile bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ortaya koyularak sonuçlara göre birtakım önerilerde bulunulacaktır.

Literatür Değerlendirmesi

Çevrimiçi mahremiyetle ilgili literatür incelendiğinde birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Bu çalışmalarda çeşitli grupların çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, çevrimiçi mahremiyet okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve çevrimiçi mahremiyet ilişkisi irdelenmiştir.

Yüksel ve Kaplan (2021), sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin mahremiyet algısını araştırdıkları çalışmalarında, öğrencilerde mahremiyet konusunda mevcut bir algının olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal medyada mahremiyet kaygısı yaşadığı ortaya konulmuştur. Öğrenciler mahremiyet kaygısı yaşamalarına rağmen bunun onlarda davranış değişikliği oluşturmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 18 katılımcıdan 16'sı mahremiyet ihlallerinin yaratabileceği sorunlardan haberdar olup 18 katılımcının 15'i çevrimiçi ortamda verilerin güvende olmadığını belirtmiştir. Barıtçı (2023) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin gündelik yaşamlarının önemli bir kısmını geçirdikleri instagramda mahremiyet kaygısı taşıdıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin mahremiyet yönelimleri açısından cinsiyet düzeyinde bir farklılık tespit edilmeyen araştırmada sınıf düzeyine göre bir farklılık tespit edilmiştir. Araştırmaya göre, 4. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre mahremiyet kaygısı daha fazladır. Koca ve Mücahit (2023) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin mahremiyet bilinci ortalamanın üzerindedir. İfşa, gözetim, farkındalık, tepki gibi alanlarda ise mahremiyet algıları ortalamanın altındadır. Sosyal medyaya güvenmeyen öğrencilerin çoğunluğunun kişisel bilgilerini çekinmeden

sosyal medya platformlarında paylaşabildiği tespit edilen araştırmada, öğrencilerin başka bireylerin mahremiyetini koruma açısından farklı davranış gösterdikleri belirtilmektedir. Sosyal medyada mahremiyet algısı ile ilgili üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada (Akar ve Akar, 2021), katılımcıların büyük çoğunluğunun sosyal medyada mahremiyet kaygısı taşıdıkları belirtilmiştir. Katılımcıların cinsiyet, sosyal medya kullanım sıklığı ve kullanım amaçlarına göre mahremiyet algısının farklılaştığı araştırma sonucunda öğrencilerin mahremiyet algısının sosyal medya kullanımına paralel olarak belirli düzeyde değiştiği saptanmıştır. Facebook kullanıcılarının mahremiyet endişeleri ve farkındalıkları üzerine yapılan araştırmada (Oz, 2014), mahremiyet sorunlarıyla sosyal medya araçlarını kullanmaları arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Haberleri takip eden bireylerin daha fazla farkındalığa sahip olduğu tespit edilen araştırmada, farkındalık arttıkça profil gizlilik ayarlarının daha da kapalı olduğu saptanmıştır. Öztürk, Erkan ve Erkuş (2022), yaptıkları araştırmada, mahremiyet kaygısının güven, sosyal medyayı kullanmaya yönelik tutum ve davranışsal niyete etki ettiğini saptamıştır. Yüksek lisans öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada (Türten, 2018) ise katılımcıların sosyal medyada çok paylaşım yapmadıkları, yaptıkları zaman da mahremiyete dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Mahremiyet kaygısına sahip olan katılımcıların lisans ve yüksek lisans sürecinde aldıkları eğitim sayesinde mahremiyet konusuna bilgi sahibi oldukları ve bunun sosyal medya kullanımlarına yansdığı belirtilmiştir.

Karadaş ve Kara (2021), üniversite öğrencilerinin mahremiyet farkındalıklarını çeşitli etkenlere göre inceledikleri araştırmada, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çevrimiçi mahremiyet farkındalığının cinsiyet ve eğitimin bilişim alanı ile ilgili olup olmadığına göre farklılaşmadığı, ancak yaş, internet kullanım yılı ve mobil cihaz yılı arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilen araştırmada, sosyal medya kullanım yılı ile anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yazgan (2022) ise yaptığı araştırmada, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin arttıkça online mahremiyet kaygılarının arttığını tespit etmiştir. Öztürk, Eyüpoğlu ve Göçmen Baykara (2022), üniversite öğrencilerinin mahremiyet bilinçlerinin yüksek düzeyde olduğu saptanan araştırmada öğrencilerin kendi mahremiyetlerini korumaya ilişkin bilinçlerinin, başkalarının mahremiyetini korumaya yönelik bilinçlerine göre daha yüksek düzeyde olduğu belirtilmiştir. Araştırmada, kadın öğrencilerin erkeklere göre daha yüksek düzeyde mahremiyete sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının incelendiği araştırmada (Avcı ve Kayıran, 2023), öğrencilerin mahremiyet farkındalıklarının yüksek düzeyde olduğu, mahremiyet farkındalıklarının cinsiyet, sınıf ve sosyal medya kullanma amaçlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Alkan ve Öcal (2023) tarafından yapılan araştırmada katılımcıların sosyal medya platformlarında kişisel bilgilerinin paylaşılmasından ve kişisel mahremiyetten endişe

duymadıkları sonucuna varılmıştır. Araştırmada erkeklerin kadınlara göre kişisel mahremiyet hususunda daha fazla endişe duymadıkları da araştırmanın sonuçları arasındadır. X, Y ve Z kuşağı üzerinden mahremiyet algısının değerlendirilen araştırmada (Alkan, 2023), X kuşağını temsil eden katılımcılarının Y kuşağı ve Z kuşağı katılımcılarına göre daha çok mahremiyet endişesi taşıdığı tespit edilmiştir.

Sarıtepeci, Yıldız Durak, Özüdoğru ve Atman Uslu (2024) tarafından yapılan araştırmada, dijital okuryazarlık ve veri güvenliği algısının çevrimiçi mahremiyet kaygısı üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu vurgulanmıştır. Meksikalı ve Kolombiyalı üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyeti önleyici tedbirlere yönelik algılarını tespit etmek amacıyla yapılan araştırmada (Torres-Gastelú, 2021), öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyeti önleyici tedbirlere yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada çevrimiçi mahremiyeti önleyici tedbirlere ilişkin ülke ve cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Weinberger, Zhitomirsky-Geffet ve Bouhnik (2017a), yaptıkları araştırmada çevrimiçi ortamda kimlik ve kişisel bilgileri korumak için kullanılan teknolojik bilgi ve beceriler konusunda erkekler ve kadınlar arasında hala dijital bir uçurum olduğu tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların kimliklerini ve kişisel bilgilerini koruma becerilerinin erkeklere kıyasla daha düşük olduğu sonucuna varılan araştırmada, kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla düşük teknolojik tehdit farkındalığına ve yüksek sosyal tehdit farkındalığına sahip olduğu belirlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri genelinde 18-64 yaş arası tüketiciler ile yapılan bir araştırmada kişisel gizlilik ihlali deneyimi ve kişisel bilgiler üzerinde algılanan ikincil kontrolün etkili öncüller olduğu, gizlilik endişeleri ve sosyal medya web sitelerine duyulan güvenin sırasıyla bunların her birine aracılık ettiği sonucuna varılmıştır (Mosteller ve Poddar, 2017). Öğrencilerin internette mahremiyet davranışlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada, gizlilik konusunda tüm öğrencilerin benzer davranış gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca gizlilik davranışlarıyla cinsiyet, internet kullanım deneyimi ve sıklığı arasında anlamlı bir istatistiksel farklılığın olmadığı, dikkat davranışlarıyla bilgisayara sahip olma, internet kullanım becerileri, teknik koruma ve internet bağlantı süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Kurt, 2010).

Weinberger, Zhitomirsky-Geffet ve Bouhnik (2017b) tarafından yapılan araştırmada, kullanıcıların çevrimiçi mahremiyet okuryazarlığı olarak adlandırılan çevrimiçi gizliliği kontrol etmek ve geliştirmek için belirlenmiş araçlarla ilgili bilgi ve kullanımlarına ilişkin tutumları ve etkili faktörler incelenmiştir. Öğrencilerin genel olarak düşük ile orta düzeyde çevrimiçi mahremiyet okuryazarlığına sahip oldukları belirtilmiştir. Ayrıca cinsiyet, internet yeterlilik düzeyi veya çalışma alanları değişkenlerine göre ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Üniversite öğrencilerinin sosyal ağlar çevrimiçi mahremiyet okuryazarlık düzeylerinin incelendiği araştırmada, öğrencilerin yüksek düzeyde çevrimiçi mahremiyet okuryazarlığına sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, kız öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet okuryazarlık düzeylerinin erkek öğrencilerden

daha yüksek olduğu, kullanılan sosyal ağ sitelerine ve bu sitelerdeki gizlilik ayarlarını değiştirme sıklığına göre bu düzeyin benzer olduğu tespit edilmiştir (Kaya ve Yaman, 2022). Yao, Rice ve Wallis (2007) yaptıkları araştırma, bireylerin gizlilik haklarına olan inançlarının ve genel olarak gizliliğe yönelik eğilimsel arzunun, internet bağlamında gizlilik konularına ilişkin endişeleri belirleyen ana faktörler olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırma, cinsiyetin çevrimiçi mahremiyetle ilgili endişeler üzerinde doğrudan ya da dolaylı bir etkisinin olmadığı, buna ek olarak, internet kullanım çeşitliliği, internet kullanım akıcılığı ve genelleştirilmiş öz yeterlilik ile olumlu yönde ilişkili olsa da, çevrimiçi mahremiyet endişeleri üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığı ortaya konulmuştur. Meier ve Krämer (2022), bireylerin kişisel bilgileri açıklamadan önce algılanan gizlilik risklerini ve faydalarını ölçmeye yarayan gizlilik hesabıyla ilgili bir araştırmasında gizlilik puanının, kullanıcıların gizlilik bilincine sahip daha fazla seçim yapmalarını desteklemede etkili olduğunu belirtmiştir. Clemons ve Wilson (2015), öğrencilerin ve velilerin çevrimiçi gizliliğe yönelik tutumları üzerine uluslararası bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, genç internet kullanıcılarının, kendilerinin ve başkalarının mahremiyetine zarar verebilecek faaliyetler de ve uygunsuz davranışlarda buldukları saptanmıştır. Araştırmanın yapıldığı tüm ülkelerde ebeveynler, çocuklarının okul tarafından sağlanan e-posta hesaplarının veri madenciliği yapılmasına karşı çıkmaktadır. Buchanan, Paine, Joinson ve Reips (2007), çevrimiçi mahremiyet araştırmalarında kullanılmak üzere mahremiyetle ilgili tutumları ve davranışları ölçmeye yarayan bir ölçek geliştirmişlerdir.

Çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, içinde bulunduğumuz dijital çağda bireylerin çevrimiçi ortamlarda mahremiyet konusunda ne kadar bilinçli olduklarını ve nasıl davranış gösterdiklerini inceleyen önemli bir araştırma alanıdır. Bu konuda yapılan ve değerlendirilen literatüre göre katılımcıların çoğunun çevrimiçi mahremiyet farkındalığı orta ve üst düzeydedir. Yapılan araştırmalarda, katılımcıların çevrimiçi ortamlarda mahremiyet kaygısı taşımalarına rağmen buna uygun davranış göstermedikleri görülmektedir. Alınan eğitimlerin ve dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmanın çevrimiçi mahremiyet farkındalığını arttırdığı farkındalığın arttıkça da alınan önlemlerin fazlaştığı yapılan çalışmalarda ortaya konulmaktadır.

Çevrimiçi mahremiyetle ilgili yapılmış çalışmalara bakıldığında bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığını ölçen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ortaya koyularak mevcut durum analizi yapılacaktır. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin sahip oldukları farkındalık düzeyi belirlenmesi çevrimiçi mahremiyet eğitimi ve bilinçlendirme çalışmaları için bir temel sağlayacaktır. Çalışma ayrıca, çevrimiçi mahremiyet literatürüne de katkı sunacaktır.

Çevrimiçi Mahremiyet

İnternet, toplumsal yaşamın bir parçası haline gelmiş ve kişisel mahremiyeti korumak için zorlu bir ortam yaratmıştır. Sosyal ağ uygulamaları aracılığıyla sanal alanda paylaşılan belgelere, fotoğraflara ve kişisel bilgilere erişilebilmesi ve bunlar üzerinde bazı değişiklikler yapılabilmesi, internet kullanıcıları için bazı mahremiyet sorunlarına yol açmıştır. Çevrimiçi ortamda mahremiyetin ihlal edilmesi, bireylerin büyük sosyal, mali ve psikolojik zararlar görmesine de neden olabilmektedir (Kaya ve Yaman, 2022, s. 24; Saeri, Ogilvie, La Macchia, Smith ve Louis, 2014)

Çevrimiçi mahremiyet, kişisel bilgilerin korunması, gizliliğin sağlanması ve çevrimiçi etkinliklerin izlenmemesi için alınan önlemleri ifade eder. Çevrimiçi mahremiyet kavramı çevrimiçi ortamları bilgilenmek ve araştırma yapmak, sosyalleşmek ve eğlence gibi amaçlarla kullanan bireylerin bu süreçte bilgilerinin korunabilmesi için alınabilecek tedbirler olarak ifade edilmektedir (Strauss ve Rogerson, 2002; Wu, Lau, Atkin ve Lin, 2011). Aslanyürek (2016) ise çevrimiçi mahremiyet kavramını "*internet üzerinde bilinçli veya bilinçsiz olarak paylaşılan kişiye özel bilgilerin gizliliği ve güvenlik seviyesi ile ilgili bir kavram*" olarak ifade etmektedir. Çevrimiçi mahremiyet, kişisel bilgilerin korunmasını ve bireylerin internetteki verilerini ve faaliyetlerini gizli tutma hakkını belirtmektedir. Çevrimiçi platformları, web sitelerini veya uygulamaları kullanırken paylaşılan ve toplanan bilgilerin kontrolünü içerir. Çevrimiçi mahremiyet; isimler, adresler, finansal bilgiler ve iletişim kayıtları gibi kişisel bilgilerin korunması da dâhil olmak üzere çeşitli hususları kapsar.

Çevrimiçi mahremiyet, bireylerin çevrimiçi ortamlarda kişisel bilgilerini koruma ve gizliliklerini sağlama sürecidir. Çevrimiçi mahremiyet, bireylerin fiziksel ve dijital güvenliğini korur. İnternet üzerinden paylaşılan hassas bilgilerin kötü niyetli kişilerin eline geçmesi durumunda, bireylerin kişisel güvenliği tehlikeye girebilir. Adres, telefon numarası, finansal bilgiler gibi kişisel verilerin korunması, fiziksel güvenliği sağlamak adına önemlidir. Çevrimiçi ortamda kişisel bilgilerin kötü niyetli kişiler veya kurumlar tarafından kötüye kullanılma riski vardır. Bu, kimlik hırsızlığı, dolandırıcılık, siber saldırılar ve diğer suistimal durumlarını içerir. Çevrimiçi mahremiyeti korumak, bireyleri bu tür suistimallerden koruyabilir. Bireyler, çevrimiçi ortamda kendilerini rahatça ifade etmek, paylaşımında bulunmak ve iletişim kurmak isterler. Ancak, mahremiyetin korunmaması durumunda, bu ifade özgürlüğü sınırlanabilir. Bireyler, düşüncelerini özgürce paylaşabilmek ve duygusal rahatlık içinde çevrimiçi etkileşimde bulunmak için mahremiyetlerini korumalıdır.

Çevrimiçi mahremiyetin korunması, yetkisiz erişimin, kimlik hırsızlığının ve diğer çevrimiçi tehdit türlerinin önlenmesi açısından çok önemlidir. Kullanıcılar, paylaştıkları verilerden haberdar olmalı, bunların nasıl kullanıldığını anlamalı ve dijital ayak izlerini kontrol edip güvence altına alacak önlemler almalıdır. Güçlü ve benzersiz şifreler kullanmak, hassas bilgilerin paylaşılmasında dikkatli olunması, sosyal medya platformlarında gizlilik ayarlarının kullanılması, sanal özel ağlar (VPN) gibi araçların kullanılması gibi uygulamalar çevrimiçi gizliliğin artırılmasına katkıda bulunmaktadır. Çevrimiçi mahremiyet kavramı, bireylerin güvenlik haklarını, ifade özgürlüğünü ve çevrimiçi ortamda izinsiz gözetime karşı korunma haklarını vurgulayan daha geniş dijital haklar fikriyle yakından bağlantılıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nicel araştırma desenlerinden biri olan tarama modelinden yararlanılmıştır. *“Tarama, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan bir araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır”* (Karasar, 2016, s. 109). Tarama araştırmalarında kişilerin görüşleri, tutumları, eğilimleri gibi özellikler ve bu özelliklerin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği saptanabilir (İlhan ve Gezer, 2023, s. 113).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında bilgi ve belge yönetim bölümlerinde eğitim gören 2570* lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme, basit rastgele örnekleme yoluyla örneklem seçilmiştir. *“Basit tesadüfi örnekleme, N hacimli bir ana kütlede seçilmesi mümkün n hacimli örneklemelerden birinin seçilmesi sürecidir. Bu teknikte, “tesadüfi” kelimesi ana kütledeki birimlere eşit şans verilmesini, “basit” kelimesi birimlerin tek tek birbirinden bağımsız olarak seçilmesi durumunu ifade eder”* (Yıldırım, 2017, s. 76). Basit tesadüfî örnekleme, ana kütledeki bütün birimlerin homojen ve her birimin eşit seçilme şansına sahip olduğu örnekleme türüdür.

Örneklem seçiminde Şekil 1’deki formülden yararlanılmıştır. Örneklem seçimi sonucunda yeter sayı olan 335 öğrenciye anket uygulanmıştır.

* <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10021>

Şekil 1

Örneklem Belirleme Formülü (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020, s. 98; Çıngı, 1994)

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}}$$

$$n_0 = \left[(t \times S) / d \right]^2$$

“Burada: N evren büyüklüğünü, n belirlenmesi hedeflenen örneklem büyüklüğünü, t güven düzeyine karşılık gelen t değerini, S ise standart sapmayı gösterir. Sapma miktarı olarak da bilinen d , araştırmada evrenin özelliğine ilişkin yapılacak tahminle ilgili tolere edilmek istenen aralık genişliğini (doğruluk derecesini) tanımlar” (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020, s. 98).

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak için araştırmacı tarafından oluşturulan sosyo-demografik bilgileri (sınıf, cinsiyet gibi) içeren anket formu ve öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığını belirleyen “Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği” (Korkmaz, Vergili ve Karadaş, 2021) kullanılmıştır.

Korkmaz ve diğerleri (2021) tarafından geliştirilen Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği, 5’li likert, 17 madde ve 3 alt boyuttan (dikkat, güvenlik ve iletişim) oluşmaktadır. Ölçekte ters kodlanmış madde yoktur (Bakınız Ek-2).

Veri Toplama Süreci ve Analiz

Veriler, “Google Forms”da hazırlanarak 01.03.2023-31.04.2024 tarihleri arasında çevrimiçi olarak toplanmıştır. Öğrencilerin, Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği’ne ilişkin verilerin işlenmesinde hiç katılmıyorum seçeneğine 1, katılmıyorum seçeneğine 2, kararsızım seçeneğine 3, katılıyorum seçeneğine 4, tamamen katılıyorum seçeneğine 5 puan verilmiştir.

Verilerin analizinde SPSS 25.0 paket programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde, araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerini ortaya koymak amacıyla betimsel istatistikler (frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma

dağılımları) kullanılmıştır. Öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin belirlenmesinde aritmetik ortalamadan ve standart sapmadan yararlanılmıştır.

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için normallik analizi kullanılmıştır. Basıklık ve çarpıklık değerleri geçerli aralıkta (George ve Mallery, 2016) olduğundan ve Kolmogorov-Smirnov testi sonucu değeri $p > 0,05$ olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre araştırmada parametrik testler kullanılmıştır. Öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin, bağımsız değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini saptamak için ikili grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar t-testi, ikiden fazla grupların karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) kullanılmıştır. One-way ANOVA testi varsayımları için normallik ve Levene testleri yapılmıştır. Levene testi sonucunda ($p > 0,05$) grup varyanslarının homojen olduğu saptanmıştır. İstatistiki testlerin anlamlılık düzeyi için 0,05 değeri esas alınmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği Korkmaz ve diğerleri (2021) tarafından ispatlanmıştır. Bu araştırmada da ölçeğin tümü ve alt boyutları için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için Cronbach alfa katsayısı 0.906, dikkat alt boyutu için 0.928, güvenlik alt boyutu için 0.917, iletişim alt boyutu için 0.765 olarak hesaplanmıştır. Özdamar (2004, s. 522), alfa katsayısının $0,80 \leq \leq 1,00$ değerlerinin yüksek derecede güvenilir bir ölçeği temsil ettiğini belirtmektedir. Bu ölçeğin tümü ve alt boyutları belirtilen değerler içerisinde bir Cronbach alfa katsayısı değerine sahip olduğundan dolayı oldukça güvenilirdir.

Sınırlılıklar

Türkiye'de 14 üniversitede bilgi ve belge yönetimi bölümü bulunmaktadır. Araştırmanın kapsamını bu üniversitelerdeki bilgi ve belge yönetimi lisans bölümlerinde öğretim gören öğrenciler oluşturmakta ve araştırma verileri, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma sorularına yanıtlamak amacıyla yapılan istatistiksel analizlerin sonuçları verilmektedir. İlk olarak katılımcılara ait demografik özellikler sunulmakta ve öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyleri sunulmaktadır. Daha sonra ise belirtilmiş olan araştırma soruları çerçevesinde gerekli analiz sonuçları verilmektedir.

Tablo 1'de öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin sıklıkları ve yüzdeleri gösterilmektedir.

Tablo 1*Öğrencilerin Demografik Özellikleri*

Betimleyici İstatistikler		f	%
Sınıf	1. sınıf	126	37,6
	2. sınıf	100	29,9
	3. sınıf	37	11,0
	4. sınıf	72	21,5
Cinsiyet	Kadın	245	73,1
	Erkek	90	26,9
İnternette geçirdiğiniz süre	1-3 saat	107	31,9
	4-6 saat	150	44,8
	6 saatten fazla	78	23,3
Çevrimiçi ortamları en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?	Alışveriş yapmak	16	4,8
	Oyun Oynamak	20	6,0
	İletişim kurmak (sosyalleşme, sohbet, vb.)	210	62,7
	Araştırma yapmak	29	8,7
	Eğitim	20	6,0
Kişisel bir bilgisayara sahip misiniz?	Diğer	40	11,9
	Evet	268	80,00
Çevrimiçi ortamda mahremiyet kaygısı taşıyor musunuz?	Hayır	67	20,00
	Evet	243	72,5
Çevrimiçi mahremiyet hakkında bilginiz var mı?	Hayır	92	27,5
	Evet	197	58,8
	Hayır	138	41,2

Tablo 1'e göre kadın öğrencilerin sayısı erkek öğrencilere göre daha fazladır. Katılımcıların çoğunluğu (%68,1) internette 4 saatten fazla zaman geçirmektedir. Öğrenciler, çevrimiçi ortamları en çok iletişim kurmak amacıyla kullanmaktadır. Çevrimiçi ortamda mahremiyet kaygısı taşıyan öğrencilerin çoğunlukta olduğu sonuçlara göre çevrimiçi mahremiyet hakkında bilgisi olmayan öğrencilerin oranı da azımsanmayacak derecededir.

Tablo 2'de öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyleri alt boyutlarıyla birlikte sunulmaktadır.

Tablo 2

Öğrencilerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı Düzeylerine Ait Betimsel İstatistikler

Ölçeğin alt boyutları	Ortalama (X)	Ss*
Dikkat	1,89	0,77
Güvenlik	3,31	1,16
İletişim	3,64	1,13
Tüm ölçek ortalaması	3,03	0,80

(*Ss=Standart sapma)

Tablo 2'deki sonuçlara göre katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalığı orta düzeydedir (X=3,03). En yüksek farkındalık düzeyi iletişim alt boyutunda (X=3,64) iken en düşük farkındalık düzeyi ise dikkat boyutundadır (X=1,89).

Tablo 3

Öğrencilerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığının Cinsiyetlerine Göre T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçeğin alt boyutları	Cinsiyet	f	Ortalama (X)	Ss	t	Sd*	p
Dikkat	Erkek	90	3,62	1,33	-0,19	333	>0,05
	Kadın	245	3,65	1,06			
Güvenlik	Erkek	90	3,36	1,27	0,48	333	>0,05
	Kadın	245	3,29	1,12			
İletişim	Erkek	90	2,19	0,92	3,85	333	<0,05
	Kadın	245	1,78	0,68			
Ölçeğin tümü	Erkek	90	3,12	1,00	1,11	333	>0,05
	Kadın	245	2,99	0,72			

(*Sd=Serbestlik derecesi)

Tablo 3 katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini göstermektedir. Bağımsız örneklem t testi, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının cinsiyetlerine göre farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre, sadece iletişim alt boyutunda erkek öğrenciler (X=2,19, Ss=0,92) ve kadın öğrenciler (X=1,78, Ss=0,68) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. İletişim alt boyutunda erkek öğrenciler kadın öğrencilere göre daha fazla çevrimiçi mahremiyet farkındalığına sahiptir. Diğer alt boyutlarda ve ölçeğin

tamamında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Başka bir deyişle, kadın ve erkek öğrenciler benzer düzeyde çevrimiçi mahremiyet farkındalığına sahiptirler.

Tablo 4

Öğrencilerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığının Kişisel Bilgisayara Sahip Olup-Olmama Durumlarına Göre T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçeğin alt boyutları	Kişisel bir bilgisayara sahip misiniz?	f	Ortalama (X)	Ss	t	Sd	p
Dikkat	Evet	268	3,67	1,11	0,842	333	>0,05
	Hayır	67	3,54	1,22			
Güvenlik	Evet	268	3,33	1,16	0,556	333	>0,05
	Hayır	67	3,24	1,19			
İletişim	Evet	268	1,87	0,73	-0,725	333	>0,05
	Hayır	67	1,95	0,93			
Ölçeğin tümü	Evet	268	3,04	0,78	0,519	333	>0,05
	Hayır	67	2,98	0,91			

Tablo 4 katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının kişisel bir bilgisayara sahip olmasına göre değişip değişmediğini göstermektedir. Bağımsız örneklem t testi, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının kişisel bir bilgisayara sahip olup olmamalarına göre farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre, öğrencilerin kişisel bir bilgisayara sahip olmaları ya da olmamaları ile öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasında tüm alt boyutlarda ve ölçeğin tamamında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Yani, kadın ve erkek öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, kişisel bilgisayara sahip olup olmamalarına göre aynı düzeydedir.

Tablo 5

Öğrencilerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığının Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Taşıyıp Taşıyamama Durumlarına Göre T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçeğin alt boyutları	Çevrimiçi ortamda mahremiyet kaygısı taşıyor musunuz?	f	Ortalama (X)	Ss	t	Sd	p
Dikkat	Evet	243	3,68	1,10	0,962	333	>0,05
	Hayır	92	3,55	1,22			
Güvenlik	Evet	243	3,33	1,13	0,361	333	>0,05
	Hayır	92	3,27	1,27			
İletişim	Evet	243	1,86	0,73	-0,89	333	>0,05
	Hayır	92	1,95	0,87			
Ölçeğin tümü	Evet	243	3,04	0,77	0,428	333	>0,05
	Hayır	92	3,00	0,90			

Tablo 5 katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının çevrimiçi mahremiyet kaygısı taşıyıp taşımadıklarına göre değişip değişmediğini göstermektedir. Bağımsız örneklem t testi, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının çevrimiçi mahremiyet kaygısı taşıyıp taşıyamamalarına göre farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Tablo 5'e göre öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet kaygısı taşıyıp taşıyamaları ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasında tüm alt boyutlarda ve ölçeğin tamamında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Başka bir deyişle, kadın ve erkek öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, çevrimiçi mahremiyet kaygısı taşıyıp taşıyamalarına göre aynı düzeydedir.

Tablo 6

Öğrencilerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığının Çevrimiçi Mahremiyet Hakkında Bilgiye Sahip Olup Olmama Durumlarına Göre T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçeğin alt boyutları	Çevrimiçi mahremiyet hakkında bilginiz var mı?	f	Ortalama (X)	Ss	t	Sd	p
Dikkat	Evet	197	3,77	1,16	2,44	333	<0,05
	Hayır	138	3,46	1,07			
Güvenlik	Evet	197	3,54	1,16	4,49	333	<0,05
	Hayır	138	2,98	1,10			
İletişim	Evet	197	1,77	0,70	-3,16	333	<0,05
	Hayır	138	2,05	0,84			
Ölçeğin tümü	Evet	197	3,12	0,81	2,37	333	<0,05
	Hayır	138	2,90	0,78			

Tablo 6 katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının çevrimiçi mahremiyet hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarına göre değişip değişmediğini göstermektedir. . Bağımsız örneklem t testi, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının çevrimiçi mahremiyet hakkında bilgileri olup olmadığına göre farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet hakkında bilgiye sahip olup olmama ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasında ölçeğin tüm alt boyutlarında ve tamamında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Bu sonuçlara göre tüm alt boyutlarda ve ölçeğin tamamında, çevrimiçi mahremiyet hakkında bir bilgiye sahip öğrencilerin farkındalık düzeyleri çevrimiçi mahremiyet hakkında bilgisi olmayanlara göre daha yüksektir.

Tablo 7

Öğrencilerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığının Sınıf Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçeğin alt boyutları	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama (X)	Ss	Sh*
Dikkat	1	126	3,5351	1,15323	,10274
	2	100	3,8743	,87459	,08746
	3	37	3,6718	1,42215	,23380
	4	72	3,5218	1,25050	,14737
Güvenlik	1	126	3,2730	1,14140	,10168
	2	100	3,4660	1,02220	,10222
	3	37	3,3243	1,38833	,22824
	4	72	3,1778	1,28153	,15103
İletişim	1	126	1,8619	,75449	,06722
	2	100	1,9440	,80407	,08041
	3	37	1,8757	,81288	,13364
	4	72	1,8750	,76651	,09033
Ölçeğin tümü	1	126	2,9659	,78897	,07029
	2	100	3,1865	,66536	,06654
	3	37	3,0413	,99681	,16387
	4	72	2,9363	,90311	,10643

(*Sh=Standart hata)

Ölçeğin alt boyutları	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Dikkat	Gruplar arası	7,892	3	2,631	0,245	>0,05
	Gruplar içi	425,806	331	1,286		
	Toplam	433,698	334			
Güvenlik	Gruplar arası	3,861	3	1,287	9,42	>0,05
	Gruplar içi	452,285	331	1,366		
	Toplam	456,146	334			
İletişim	Gruplar arası	0,415	3	0,138	2,28	>0,05
	Gruplar içi	200,667	331	0,606		
	Toplam	201,081	334			
Ölçeğin tümü	Gruplar arası	3,598	3	1,199	1,844	>0,05
	Gruplar içi	215,315	331	0,650		
	Toplam	218,913	334			

Tablo 7 katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının eğitim aldıkları sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini göstermektedir. Sonuçlara göre, ölçeğin tümünde ve alt boyutlarında elde edilen verilere göre öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Tablo 7 incelendiğinde, ölçeğin tümünde 1. sınıf düzeyindeki öğrencilerin puan ortalamalarının 2,9659 ($ss=,78897$), 2. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 3,1865 ($ss=,66536$), 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 3,0413 ($,99681$), 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 2,9363 ($ss=,90311$) olduğu görülmektedir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet ölçeğinden elde ettikleri toplam puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($F(331)=1,844$; $p>0,05$).

Tablo 8

Öğrencilerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığının Çevrimiçi Ortamları Kullanma Amaçlarına Göre Göre Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçeğin alt boyutları	Çevrimiçi Ortamları Kullanma Amaçları	N	Ortalama (X)	Ss	Sh
Dikkat	Alışveriş yapmak	16	3,2143	1,19864	,29966
	Oyun oynamak	20	3,7929	1,42064	,31766
	İletişim kurmak (sosyalleşme, sohbet, vb.)	210	3,6177	1,09191	,07535
	Araştırma yapmak	29	4,0443	1,03235	,19170
	Eğitim	20	3,8643	1,06449	,23803
	Diğer	40	3,5179	1,27558	,20169
Güvenlik	Alışveriş yapmak	16	2,9875	1,37883	,34471
	Oyun oynamak	20	3,1300	1,32867	,29710
	İletişim kurmak (sosyalleşme, sohbet, vb.)	210	3,2429	1,13419	,07827
	Araştırma yapmak	29	3,8069	1,03714	,19259
	Eğitim	20	3,6700	1,05287	,23543
	Diğer	40	3,3900	1,24855	,19741
İletişim	Alışveriş yapmak	16	1,8375	,94719	,23680
	Oyun oynamak	20	2,0400	1,01691	,22739
	İletişim kurmak (sosyalleşme, sohbet, vb.)	210	1,9305	,76021	,05246
	Araştırma yapmak	29	1,7034	,77941	,14473
	Eğitim	20	1,5900	,76633	,17136
	Diğer	40	1,9150	,62739	,09920

Ölçeğin tümü	Alışveriş yapmak	16	2,7426	,85618	,21405
	Oyun oynamak	20	3,0824	1,05286	,23543
	İletişim kurmak (sosyalleşme, sohbet, vb.)	210	3,0112	,79303	,05472
	Araştırma yapmak	29	3,2860	,69008	,12814
	Eğitim	20	3,1382	,69346	,15506
	Diğer	40	3,0088	,86745	,13716

Ölçeğin alt boyutları	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Dikkat	Gruplar arası	9,791	5	1,958	1,52	>0,05
	Gruplar içi	423,907	329	1,288		
	Toplam	433,698	334			
Güvenlik	Gruplar arası	13,256	5	2,651	1,96	>0,05
	Gruplar içi	442,890	329	1,346		
	Toplam	456,146	334			
İletişim	Gruplar arası	3,672	5	0,734	1,22	>0,05
	Gruplar içi	197,409	329	0,600		
	Toplam	201,081	334			
Ölçeğin tümü	Gruplar arası	3,598	5	0,720	1,10	>0,05
	Gruplar içi	215,315	329	0,654		
	Toplam	218,913	334			

Tablo 8 katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının çevrimiçi ortamları kullanma amaçlarına göre değişip değişmediğini göstermektedir. Sonuçlara göre, ölçeğin tümünde ve alt boyutlarında elde edilen verilere göre öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile çevrimiçi ortamları kullanma amaçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Tablo 8 incelendiğinde, ölçeğin tümünde alışveriş yapmayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamalarının 2,7426 ($ss=2,7426$), oyun oynamayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamalarının 3,0824 ($ss=1,05286$), iletişim kurmayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamalarının 3,0112 ($,79303$), araştırma yapmayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamalarının 3,2860 ($,69008$), eğitim amacıyla çevrim içi ortamları kullanan öğrencilerin puan ortalamalarının 3,1382 ($,69346$), diğer amaçlar için kullanan öğrencilerin puan ortalamalarının 3,0088 ($,86745$) olduğu görülmektedir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet ölçeğinden elde ettikleri toplam puan ortalamalarının çevrimiçi ortamları kullanma amaçlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($F(329)= 1,10; p>0,05$).

Tablo 9

Öğrencilerin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığının İnternette Geçirdikleri Süreye Göre Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçeğin alt boyutları	İnternette Geçirdikleri Süre	N	Ortalama (X)	Ss	Sh
Dikkat	1-3 saat	107	3,6395	1,16725	,11284
	4-6 saat	150	3,6314	1,11216	,09081
	6 saatten fazla	78	3,6941	1,16644	,13207
Güvenlik	1-3 saat	107	3,3738	1,20191	,11619
	4-6 saat	150	3,3053	1,14709	,09366
	6 saatten fazla	78	3,2564	1,17502	,13304
İletişim	1-3 saat	107	1,7215	,70564	,06822
	4-6 saat	150	1,8853	,77002	,06287
	6 saatten fazla	78	2,1333	,82410	,09331
Ölçeğin tümü	1-3 saat	107	2,9973	,80397	,07772
	4-6 saat	150	3,0220	,78751	,06430
	6 saatten fazla	78	3,1063	,86354	,09778

Ölçeğin alt boyutları	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Dikkat	Gruplar arası	0,215	2	0,107	0,08	>0,05
	Gruplar içi	433,483	332	1,306		
	Toplam	433,698				
Güvenlik	Gruplar arası	0,652	2	0,326	0,23	>0,05
	Gruplar içi	455,494	332	1,372		
	Toplam	456,146				
İletişim	Gruplar arası	7,760	2	3,830	6,57	<0,05 1-3 saat / 6 saatten fazla
	Gruplar içi	193,422	332	0,583		
	Toplam	201,081				
Ölçeğin tümü	Gruplar arası	0,574	2	0,287	0,43	>0,05
	Gruplar içi	218,339	332	0,658		
	Toplam	218,913				

Tablo 9 katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının internette geçirdikleri süreye göre değişip değişmediğini göstermektedir. Tablo 9 incelendiğinde, ölçeğin tümünde internette 1-3 saat süre geçiren öğrencilerin puan ortalamalarının 2,9973 ($ss=,80397$), 4-6 saat süre geçiren öğrencilerin puan ortalamalarının 3,0220 ($ss=,78751$), 6 saatten fazla süre geçiren öğrencilerin puan ortalamalarının 3,1063 ($ss=,86354$) olduğu görülmektedir. Ölçeğin tamamında ve alt boyutlarda puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığından elde ettikleri toplam puan ortalamalarının internette geçirdikleri süreye göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($F(332)= 0,43$; $p>0,05$). Alt boyutlardaki sonuçlar incelendiğinde, sadece iletişim alt boyutunda öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile geçirdikleri süre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F(332)= 6,57$; $p<0,05$). Farklılığın belirlenmesinde grup varyansları homojen olduğundan Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. İletişim alt boyutunda internette 6 saatten fazla vakit geçiren öğrenciler, 1-3 saat vakit geçiren öğrencilere göre daha fazla çevrimiçi mahremiyet farkındalığına sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Çevrimiçi ortamın kullanım alanının genişlemesiyle bu ortamı kullananların mahremiyet alanları daralmakta, mahremiyetin korunamadığı hallerde dolandırıcılık, istismar gibi çeşitli olumsuzluklar ile karşı karşıya kalılabilmektedir. Özel bilgilerin çevrimiçi ortamlarda bilerek ya da bilmeyerek ifşa edilmesi bu bilgilerin kötü niyetli kişilerin ya da grupların eline geçmesini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle çevrimiçi ortamlarda mahremiyetin sağlanması konusunda farkındalığa sahip olmak ve buna uygun davranışlar göstermek son derece önemlidir.

Bu araştırma, bilgi ve belge yönetimi bölümünde eğitim gören öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı orta düzeydedir. Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının orta düzeyde olması, çevrimiçi ortamlarda olumsuz durumlarla karşı karşıya kaldıklarında yeterli farkındalığa sahip olmadığını göstermektedir. Özellikle dikkat alt boyutundaki farkındalıkları oldukça düşüktür. Ölçekte yer alan dikkat alt boyutundaki ifadelerle bakıldığında çevrimiçi mahremiyetin önlenmesinin ilk adımını oluşturan farkındalık yetersizdir. Öğrencilerin çevrimiçi ortamlarda gizliliğin sağlanması, güçlü parola oluşturmalarının gerekliliği ve spam maillerin tehdit oluşturabileceği konularında yeterli düzeyde farkındalığa sahip olmadığı görülmektedir. Araştırma sonuçları daha önceki araştırmalar (Koca ve Mücahit, 2023; Weinberger, Zhitomirsky-Geffet ve Bouhnik, 2017b;) ile benzerlik gösterirken bazı araştırmalar (Avcı ve Kayıran, 2023; Karadaş ve Kara, 2021; Öztürk, Eyüpoğlu ve Göçmen Baykara, 2022) ile çelişmektedir.

Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, cinsiyete göre yalnızca iletişim alt boyutunda erkek öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Diğer tüm alt boyutlarda ve ölçeğin tamamında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Akar ve Akar (2021), Karadaş ve Kara (2021) ve Öztürk, Eyüpoğlu ve Göçmen Baykara (2022) tarafından yürütülen çalışmalarda da cinsiyet ile çevrimiçi mahremiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olmaları ya da olmamaları çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarında etkili değildir. Aynı zamanda sınıf düzeyleri ve çevrimiçi ortamları kullanma amaçları ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuçlar önceki çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Akar ve Akar, 2021; Barıtçı, 2023; Kurt, 2010), ancak Avcı ve Kayıran (2023) tarafından yürütülen araştırmayla çelişmektedir. Çevrimiçi mahremiyet endişesi olan öğrenciler ile endişesi olmayan öğrencilerin farkındalıkları aynıdır. Çevrimiçi mahremiyet endişesi olan öğrencilerin farkındalığının daha yüksek olması beklenmektedir. Yapılan bazı araştırmalar (Boyd ve Hargittai, 2010; Debatin ve diğerleri, 2009; Trepte ve Reinecke, 2013; Tüfekçi, 2008) öğrencilerin endişe duydukları halde çevrimiçi mahremiyete dikkat etmediklerini göstermektedir. Mahremiyet endişesi taşımalarına rağmen öğrencilerin çevrimiçi mahremiyetlerini sağlayamaya yönelik davranış geliştirmemesi gizlilik paradoksu ile açıklanabilir. Gizlilik paradoksu, bireylerin kişisel bilgileri ifşa etme niyetleri ile gerçek kişisel bilgi ifşa davranışları arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir (Norberg, Horne ve Horne, 2007, s. 100).

Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet bilgisine sahip olması, çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını olumlu yönde etkilemektedir. Çevrimiçi mahremiyet hakkında bilgisi olan öğrencilerin farkındalıkları, diğerlerinden daha yüksektir. Öğrencilerin İnternette geçirdikleri zaman ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasında yalnızca iletişim alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. İletişim alt boyutunda, İnternette 6 saatten fazla zaman geçiren öğrenciler, 1-3 saat arasında zaman geçiren öğrencilere göre daha yüksek çevrimiçi mahremiyet farkındalığına sahiptir. Kurt (2010) tarafından yürütülen çalışmada da internette geçirilen zamanın çevrimiçi mahremiyeti etkilediği sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını belirlemeye yönelik yapılan araştırma bulguları doğrultusunda getirilebilecek öneriler şunlardır;

- Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları orta düzeydedir. Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını arttırabilecek eğitimler verilmelidir.
- Öğrencilerin dikkat boyutundaki farkındalıkları oldukça düşüktür. Öğrencilere çevrimiçi mahremiyette dikkat ile ilgili gerekli bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır.
- Dijital dünyada artık bir zorunluluk olan teknolojinin ve internetin güvenli kullanımı konusunda öğrenciler sürekli bilgilendirilmelidir.
- Gizlilik ayarları, güçlü parola oluşturma, spam mailler, kimlik hırsızlığı, çerez yönetimi ve çevrimiçi ortamlarda bilgi paylaşımı ve/veya iletişim konularında öğrencilere gerekli bilgilendirme yapılmalıdır.
- Öğrencilere, özellikle kamuya açık yerlerdeki internet ağlarına bağlanırken sanal özel ağ (VPN) kullanımının önemi belirtilmelidir.
- Öğrencilerin çevrimiçi ortamları ve interneti güvenli kullanımı konusunda yeterli yetkinliği sağlayacak ders, kurs ya da sertifika programları düzenlenebilir.
- Çevrimiçi mahremiyet kaygısı taşıyan öğrenciler çoğunluktadır. Bu öğrencilerin kaygı taşımalarına rağmen çevrimiçi ortamlarda mahremiyeti ihlal edici davranış gösterip göstermedikleri ile ilgili bir araştırma yapılabilir.
- Öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalığını arttıracak deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Öğrencilerin çevrimiçi ortamlarda hangi durumlarda kolaylıkla kişisel bilgilerini paylaştıkları ve çerezlere, uygulamalara ya da web sitelerine hangi izinleri verdikleri konusunda araştırmalar yapılabilir.

Etik Kurul Kararları ve İzinler

Bu araştırmanın yapılabilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 13.02.2024 tarihinde 52 karar sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği'nin kullanımı için Özgen Korkmaz'dan 17.11.2023 tarihinde e-posta yoluyla izin alınmıştır.

Kaynakça

- Akar, H. ve Akar, F. (2021). Sosyal medyada mahremiyet algısı: Üniversite öğrencileri araştırması. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İnif E-Dergi)*, 6(1), 285-297. <https://doi.org/10.47107/inifedergi.886334>
- Alakurt, T. (2017). Çevrimiçi mahremiyet kaygısı ölçeğinin türk kültürüne uyarlanması. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 7(4), 611-636.
- Alkan, F. (2023). Sosyal medya kullanıcılarının mahremiyet algısı, x, y ve z kuşağı üzerine bir araştırma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (34), 274-293. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1311768>
- Alkan, F. ve Öcal, D. (2023). Sosyal medya ortamlarındaki paylaşımlar üzerinden z kuşağının mahremiyet algısına bakış. *Ekev Akademi Dergisi*, (93), 164-182. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1163395>
- Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilikle ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80-106.
- Avcı, A. ve Kayıran, D. (2023). Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 11(3), 1802-1815. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.1288292>
- Barıtcı, F. (2023). Üniversite öğrencilerinin instagram'da mahremiyet algıları üzerine bir saha araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 280-304. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.1103936>
- Barkuş, F. ve Koç, M. (2019). Dijital mahremiyet kavramı ve ilgili çalışmalar üzerine bir derleme. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(1), 35-44.
- Boyd, D. ve Hargittai, E. (2010). Facebook privacy settings: Who cares?. *First Monday*, 15(8). <https://doi.org/10.5210/fm.v15i8.3086>
- Buchanan, T., Paine, C., Joinson, A. N. ve Reips, U. D. (2007). Development of measures of online privacy concern and protection for use on the internet. *Journal of The American Society for Information Science and Technology*, 58(2), 157-165. <https://doi.org/10.1002/asi.20459>
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. B., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. bsk.). Pegem Akademi.
- Clemons, E. K. ve J. Wilson, J. (2015). Students' and parents' attitudes towards online privacy: An international study. *48th Hawaii International Conference on System Sciences, Kauai, HI, USA* içinde (ss. 4844-4853). doi: 10.1109/HICSS.2015.575
- Çetinkaya, L., Güldüren, C. ve Keser, H. (2017). Öğretmenler için bilgi güvenliği farkındalık ölçeği (BGFÖ) geliştirme çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(216), 33-52.
- Çingir, H. (1994). *Örnekleme kuramı*. H.Ü. Fen Fakültesi Basımevi.
- DataReportal. (2024). *Digital 2024 global news report*. Erişim adresi: <https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-news-report>
- Debatin, B., Lovejoy, J. P., Horn, A. K. ve Hughes, B. N. (2009). Facebook and online privacy: Attitudes, behaviors, and unintended consequences. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 15(1), 83-108. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2009.01494.x>

- George, D. ve Mallery, P. (2016). *IBM SPSS statistics 23 step by step: A simple guide and reference* (14. ed.). Routledge.
- İlhan, M. ve Gezer, M. (2023). Araştırmaların sınıflandırılması. B. Çetin, M. İlhan ve M.G. Şahin (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (ss. 101-132). Pegem Akademi.
- Kalaman, S. (2017). Yeni medya ve mahremiyetin dönüşümü: facebook Türkiye örneği. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(1),1-19.
- Karadaş, E. ve Kara, M. (2021). Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının belirli etkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(1), 147-162.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, S. ve Yaman, D. (2022). Examining university students' online privacy literacy levels on social networking sites. *Participatory Educational Research*, 9(3), 23-45. <https://doi.org/10.17275/per.22.52.9.3>
- Koca, H. K. ve Mücahit, M. (2023). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanımındaki mahremiyet algısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (57), 7-32. <https://doi.org/10.21054/deuifd.1208161>
- Korkmaz, Ö., Vergili, M. ve Karadaş, E. (2021). Çevrimiçi mahremiyet farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlilik çalışması. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 297-311.
- Kurt, M. (2010). Determination of in internet privacy behaviours of students. *Procedia—Soc. Behav. Sci.*, 9, 1244–1250. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.12.314>
- Meier, Y. ve Krämer, N. C. (2022). The privacy calculus revisited: An empirical investigation of online privacy decisions on between- and within-person levels. *Communication Research*, 51(2), 178-202. <https://doi.org/10.1177/00936502221102101>
- Mosteller, J. ve Poddar, A. (2017). To share and protect: using regulatory focus theory to examine the privacy paradox of consumers' social media engagement and online privacy protection behaviors. *Journal of Interactive Marketing*, 39, 27–38. <https://doi.org/10.1016/j.intmar.2017.02.003>
- Norberg, P. A., Horne, D. R. ve Horne, D. A. (2007). The privacy paradox: Personal information disclosure intentions versus behaviors. *Journal of Consumer Affairs*, 41(1), 100–126. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2006.00070.x>
- Oz, M. (2014). Sosyal medya kullanımı ve mahremiyet algısı: Facebook kullanıcılarının mahremiyet endişeleri ve farkındalıkları. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 9(35), 6245-6254. <https://doi.org/10.19168/jyu.96978>
- Özdamar, K. (2004). *Paket program ile istatistiksel veri analizi*. Kaan Kitapevi.
- Öztürk, A., Erkan, C. ve Erkuş, U. (2022). The effect of privacy perception on social media on attitude towards social media usage. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 17(65), 79-94. <https://doi.org/10.19168/jyasar.974783>
- Öztürk, D., Eyüboğlu, G. ve Göçmen Baykara, Z. (2022). Üniversite öğrencilerinin mahremiyet bilinci. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 68-77. <https://doi.org/10.52881/gsbdergi.1014500>

- Quan-Haase, A. ve Ho, D. (2020). Online privacy concerns and privacy protection strategies among older adults in East York, Canada. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 71(9), 1-14. <https://doi.org/10.1002/asi.24364>
- Saeri, A. K., Ogilvie, C., La Macchia, S. T., Smith, J. R. ve Louis, W. R. (2014). Predicting Facebook users' online privacy protection: Risk, trust, norm focus theory, and the theory of planned behavior. *The Journal of Social Psychology*, 154(4), 352-369. doi: 10.1080/00224545.2014.914881
- Saritepeci, M., Yildiz Durak, H., Özüdoğru, G. ve Atman Uslu, N. (2024). The role of digital literacy and digital data security awareness in online privacy concerns: A multi-group analysis with gender. *Online Information Review*, 48(5), 983-1001. <https://doi.org/10.1108/OIR-03-2023-0122>
- Seçil, U. (2018). Mahremiyet olgusu ve sosyal medyada mahremiyetin serüveni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 1193-1204.
- Strauss, J., ve Rogerson, K. S. (2002). Policies for online privacy in the united states and the European Union. *Telematics And Informatics*, 19(2), 173-192. [https://doi.org/10.1016/S0736-5853\(01\)00012-0](https://doi.org/10.1016/S0736-5853(01)00012-0)
- Torres Gastelú, C. A. (2021). Late adoption of preventive measures of online privacy in Mexican and Colombian university students. *Problems Of Education in The 21st Century*, 79(1), 162-184.
- Trepte, S. ve Reinecke, L. (2013). The reciprocal effects of social network site use and the disposition for self-disclosure: A longitudinal study. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1102-1112.
- Tüfekci, Z. (2008). Can you see me now? Audience and disclosure regulation in online social networks sites. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 28, 20-36. <https://doi.org/10.1177/0270467607311484>
- Türten, E. (2018). Yüksek lisans öğrencilerinin sosyal medyada mahremiyet algısı: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (29. Özel Sayısı), 143-162. <https://doi.org/10.31123/akil.460160>
- Weinberger, M., Zhitomirsky-Geffet, M. ve Bouhnik, D. (2017a). Sex differences in attitudes towards online privacy and anonymity among Israeli students with different technical backgrounds. *Information Research*, 22(4). <https://arxiv.org/pdf/2308.03814>
- Weinberger, M., Zhitomirsky-Geffet, M. ve Bouhnik, D. (2017b). Factors affecting users' online privacy literacy among students in Israel. *Online Information Review*, 41(5), 655-671. <https://doi.org/10.1108/OIR-05-2016-0127>
- Wu, Y., Lau, T., Atkin, D. J. ve Lin, C. A. (2011). A comparative study of online privacy regulations in the U.S. and China. *Telecommunications Policy*, 35(7), 603-616. <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2011.05.002>
- Yao, M. Z., Rice, R. E. ve Wallis, K. (2007). Predicting user concerns about online privacy. *Journal of The American Society for Information Science and Technology*, 58(5), 710-722. <https://doi.org/10.1002/asi.20530>
- Yazgan, Ç. Ü. (2022). Investigation of the relationship between online privacy concerns and internet addiction among university students. *Medya Ve Din Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 61-77. <https://doi.org/10.47951/mediad.1090414>
- Yıldırım, E. (2017). *İstatistiksel araştırma yöntemleri* (3. bsk). Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, A. H. ve Kaplan, İ. (2021). Üni versı te öğrencı sı sosyal medya kullanıcılarının mahremiyet algısı. *Kurgu*, 29(1), 59-80.

Ek 1

Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri

Ankara Üniversitesi

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Atatürk Üniversitesi

Bartın Üniversitesi

Çankırı Karatekin Üniversitesi

Hacettepe Üniversitesi

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

İstanbul Üniversitesi

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Kastamonu Üniversitesi

Kırıkkale Üniversitesi

Marmara Üniversitesi

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Ek 2

Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı Ölçeği

Boyut	İfadeler	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Dikkat	Kullandığım çevrimiçi platformların gizlilik ayarlarını ve bildirimlerini kontrol ederim.					
	Kullandığım çevrimiçi ortamlarda (sosyal ağlar, alışveriş siteleri, oyunlar vb.) hesabımın gizlilik ayarlarını yaparım.					
	Çevrimiçi ortamlarda kullandığım parolaların güçlü olmasına (büyük-küçük harf, rakam, özel karakterler ve en az 8 karakter kullanımıyla) dikkat ederim.					
	E-posta veya sosyal ağlardan aldığım mesajların içeriğinin güvenilir olup olmadığını anlarım.					
	Çevrimiçi ortamlarda paylaştığım bilgilerin şirketler, devlet kurumları veya bilgisayar korsanları tarafından kullanılabilceğinin farkındayım.					
	Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerden gelen mesaj veya e-postaların güvenlik riski oluşturup oluşturmadığını anlarım.					
	Çevrimiçi platformlarda paylaştığım bilgilerin kötü niyetli kişiler tarafından kullanılabilceğinin farkındayım.					
Güvenlik	İnternet sitelerinin kullandığı çerez (cookies) dosyaları hakkında bilgim vardır.					
	Mobil cihazıma uygulama yüklerken uygulamanın hangi izinleri talep ettiğine dikkat ederim.					
	İnternet sitelerinin ve mobil uygulamaların güvenlik sertifikalarını ve veri şifreleme yöntemlerini kontrol ederim.					
	Ziyaret ettiğim web sitelerinin güvenliğini kontrol ederim.					
	Web tarayıcımdaki eklentilerin hangi bilgilere erişeceğine dikkat ederim.					

İletişim	Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerle kişisel bilgilerimi (adres, doğum tarihi, yaş, iş, telefon vb.) paylaşıyorum.					
	Arkadaşlarımla veya yakınlarımla yaptığım yazışmaların ekran görüntülerini izin almaya gerek duymadan paylaşıyorum.					
	Başkalarına ait bilgi, resim, video vb. içerikleri çevrimiçi ortamlarda izin almaya gerek duymadan paylaşıyorum.					
	Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerin beni takip etmesine veya arkadaş olmasına izin veririm.					
	Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerle iletişim kurarım.					